

¡AUR JAINKOTIYA!¹

(MOLDAERA IRUDINDARRA).

(Nere adiskide On Jose Manterola jaunari donkitua.)

Bizkaiko itsas-ugolkoan gordetzen ditu arratsaldeko eguzki tristeak, azkenego odargiyetatik erortzen diran urrezko printzak.

Ez da besterik entzuten, ezpada itsaso bakartar aundiaren zizpurua; arraun batek, ere, ez ditu bágak epaitzen; ez, ere, ego batek aizéak urratzen.

Bat-batetan, aur billos bat ikusten da ubazter basatiyan, eta doi-doi irišten dan eguzkiyaren argiyak, ematen dio ondarrean goiantiyaren itzala.

Ez da Zerúen urdintasuna bere begiyetan sututzen dagoena. ¡ez!; urdintasun ori da, galtzairu gerrariyetan chimistatzen dana.

Bere ille sututakóak, suge bagagilléak bezela, arri-zurizko sorbaldetan beera, urre-sortetan jachitzen dira.

Bere arpegi, elurrezko zelaiya dirudiyenean, idikitzen du ezpañetako lorea, ezpatak jazarraren ondoren gelditzen diran beziñ gorriya.

Gerra eta eriotza izan ziran bere iñude biotz-gogórrak, eta ayen kolko pozoituan edan zituen malkóak eta odola.

(1) Versión euskara de la oda *¡Niño divino!* de D. Nicanor Zuricalday, publicada en la página 161 de este tomo,

Da arraza errutsu baten seme bulardetsua, erri azpiratutako baten manua, euskal-jatorriyaren argiya.

Lokabearen arbol donetiya erori zanean, bere amari egin ziozkatent gaitzbidéak mendekiotzea ziñeztu zuen;

Eta itsasoak, gozorikgabe mugitzen dan oe gogorretik, onela galdetzen dio aurrari bere aubenakgatik:

—¿Zér da zuk nai dezuna, nere bagen antzeko begi urdindun aur jainkotiya? ¿Zér nai dezu, urrezko cherkoan bezela, arpegiya inguratzten dizuten ille distiatzalledun aurra?—

Eta aur ederrak erantzuten dio itsasoari:

—Eman zayozu nere besoari zure bultzada gogorra; bete zazu nere anima zure garrastasunarekin; nere begiyetan ipiñi zazu, lendanez ekaítzak, azaldutzen dituen odei illuna; au eskatzen dizut.....
—Izango dezu.—

II.

Artzanora-talde baten iges dijoan otso baten moduan, ariñ dator gaba, legausiyaren ezkutatzalle gaizkiña.

Bat-batetan ondatzen dira bágak illuntasunean, egun batean legéak, oménak eta dinberéak ondatu ziran bezela.

Aurak, illunpean, bere begiyetatik chimístak botatzen ditu, eta óyek artezten dute urpeko arkaitz-artéetan.

Mugitzen ditu oñak inguratutzen duen koroi-antzeko churitasun goitandiyen. ¡Eta zér churitasuna! ¡Mendiyetako elúrrak eta belchargen egóak bezelakoal!

Bere inguruan dabillen aizean—len guda-turúntak aditzen ziran aizean—egaan joan ziran, gerraren goaitzat, buzókak eta beléak.

Zapatzen dijoa aurra bere jatorriyaren aztárnak, eta chipristiñ bildurgarriyak, illuntasuna gorritzen dute.

Iginak eta mendekioak estutzen dute aurraren esku bakuna; begiratzen dio, eta Zerurontz jasotzen ditu begi gartsúak.

Legoi aserretu baten eran, aztintzen ditu lepagañeko ille urrez-túak..... eta, goitasunez, jarraitzen du, illunpean, bere ibillera.

Mendi beltz, eritasun izugarriyakin zulatua, jaikitzen da triste eta illun, aur arrituaren azrean.

Kolpe bat bakarrik jotzen du lurrean orpo bikaiñarekin, eta mendi-muño itzaltsuak, latzki esaten dio:

—¿Zér da zuk nai dezuna, aur jainkotiya? ¿Zér eman leikizu landugabeko arkaitz-erroak, baldin bere erraiyetan bakarrik gordetzen baditu arri-koskor gorriyak, eta burni gogorra?.

Eta ariñ esaten du galaiyak:

—¡O, zorion izugarriya! Baldin zure arriyetatik galtzairua ateratzen badezu, eman zadazu bereala armapill trinkoa, gerrariyen chapel burnizkoa, ezpat chimistariya eta gorputz-gordai garbiya: au da, nik eskatzen dizudana

—Emango dizut.—

III.

Armapill dizdizariyak estaltzen diozka bularra eta bizkarra, eta gerrariyen burni-chapel goitsuak estutzen ditu bere bekañ alti-soizkóak.

Besoan darama, biyotza zaitzen dion gordaiya: beraren erdiyan, *Izua eta mendekioa* ikusten dira.

Gerriko baliotsutik zintzilik dauka, anima atsegiñez betetzen dion ezpat manchagabea.

Par-uñi bildurgarriya jostatzen dabill bere suteozko aoan; eta pozezko chimista bat, betille kizkúrren azpiyan.

Bere illadatsa, lepoan beera jeisten da, garrétan bereziturik. Gar oen argiyak, armetan nauturréak egiten ditu.

Ibilliaz, ibilliaz mendi guztiya inguratu ondoren, ikusten du bere oñétan, orroaz, leize-zulo batera dijoan ujola.

Illargi-zati bat ikusten da, dizdiz egiñaz, odei béltzen artean, illtako baten kopeta eriotzako apaindúren artean, ikusten dan eran.

Illartargitan oroitzen da aurra, nola egun batean gorritu ziran ¡ai! ur leyarrezko áyek bere arrazaren odolarekin.

Samintasun urrikaltsu batek biguntzen dio bular gogorra, eta azkenean, malko bat bere begiyetatik isuririk, badijoa goaira.

Uramilde dunbotslariyak iruntsitzen du bere zurrunbilloetan, eta itzera alositzuarekin esaten dio aurrari:

—¿Zér da zuk nai dezuna, aur jainkotiya? ¿Zér gereizek illuntzen ditu zure begi argiyak? ¿Nai dezu, nere edari leyartsuarekin zure ezpañak bustitzea?—

Eta aur gogorak erantzuten dio:

—Ez da nere odol-egarriya itoko duen urik; eman zayezu nere ezpañai zure itzera marrangatsua, egin dezaten, jenderik bular-detsuénak, ere, bildurtuko ditúen deadar ikaragarriya: au eskatzen dizut.

—Nere itzera, zuretzat da.—

IV.

Leizearen gañetik salto egiten du umant kementsuak bere armapilla, dunbots soñulariaren aztindurik.

Sartzen da, orduan mendi goyenerako dagoen bide-chigor es-

tuan, non ikusten duen arrizko mállen gañean, arantzazko oyalpea.

Arántzak zapatzean, odola dariote bere oñ eder marfillezkóai.....
¡Lili gorri biurtu dira, lén azuzena elurkiyak zirana!

Arkaitz desberdiñetan gora dijoa aur zurigorriya, lur-ikáren batek egintako ar-malladi bildurgarrizkoa igoaz.

Badijoaz tontorretik ujoldera autsamildéak, arraiyoak atera dituen arkaitzak, eta aizeak zatitu dituen arbólak.

Illargi ubeldu tristeak, eriotza eta igina bezelako errañu oriya-kin argitutzen du gauz oek gertatzen diran tokiya.

An dijoa, ikusgarri eta aundientsu, aur goitandiya... ¡Bere zerua billatzen duen aurkizarra! ¡Bere jargoira dijoan aingerua!

Laño irudindárren artean ezkututzen ditu kopeta eta arpegiya; badirudi zerúak bere sorbalden gañean daudela.

Azkenik, odei-tartean ezkututzen da aurkizar urrezkoa, arratsaldean, koajez, ugolkoan eskutatu zan ura bezela.

Bere bidera irtetzen zayo arranoa—ezagutzen ez diran egoitz-étako erregiña goi aundientsua,—eta esaten dio:

—¿Zér da zuk nai dezuna, aur jainkotiya?—Nekaturik igo bazera nere ekotegiyetara, an goyan daukat lumazko, elurrezko eta odeizko oea ¿nai dezu lo egin?—

Eta aurrak erantzuten dio egaztiyari:

—Ez det nik, iñoiz, lorik egiten; bakarrik eskatzen dizut, odeiyak eta elúrrak bagarik, zabal ditzatzula zure egóak, eta eraman nazazula nere jayotz-arbolaren oñera: au erregutzen dizut.—

—Agindu zadazu.—

V.

Sentitu orduko arranoak bere lúmen gañean burniya, ausartz eta goitasunarekin sartzen da tokarte neurtegarriyan.

Arranoaren eta odéyen gañean dijoa gerrari dizdizariya, izarke distiatzalle baten eran, sugoiyen ugolkóak igarorik.

Almendraren lorearen antzeko oñ, elur ta suteozkóak, aizétan iñurtzen dute odola, beren eritasunetátik.

Tantorik-tanto erortzen da lurrean, suzko euriya bezela, eta obi idikiyetako autsái biziya ematen die.

Lañoak, ere, antsiyaz edaten dute edari odolua, egun-sentiyan ikusi dítezen osgorri zorigaitzekóak.

Iristen da aur galanta arbola goitsuaren oñetara, non dagoen gor-derik, kuch ederrean bezela erri baten kondaira guztiya.

¡Bere adardi ostotsuak zemuitu leikio oraindik denborari! ¡Guziz barruan daude bere sustraiyak! ¡Eriturik dago, baña jillik ez!

Aurрак, aritzaren enberrari, musu gartsu bat ematen dion bitartean, arrano nekaezgarriya itzultzen da bere agindupeko leku urrutiyetara.

Gernikako ibarrean, dana da pakea, dana da isilltasuna ¡Noiz urratuko ote dira gau triste onetako odei trinkóak!

Bakarrik aur *euskadunari* irtetzen zayozka zizpurúak bularretik; eta aditutzean, aritzak galdetzen dio mutill gazte tristeari:

—¿Zér da zuk nai dezuna, aur jainkotiya? ¿Zergatik zizpuru egi-ten dezu? ¿Zergatik zaude eresiaz? ¿Nai dituzu nere ezagugarri berdéak? ¿Nai dituzu koroíyak zure bekokirako?—

Eta aurрак, arbolari, esaten dio:

—Gaur etzadazu eskañi omenezko besangik; emadazu lantza bategiteko balio lezakeana, mendekioarekin bizitzen dana; odol-artean loretzera dijoana: au eskatzen dizut.—

—Erori bedi zure oñetara.—

VI.

Aritzetik erortzen da egur luze ayentsu bat, eta arturgizko guda-chapelean, gezi soñulariyak bezela, ots egiten du.

Burni gogorraren gañean salto egiñik, lurrera amiltzen da, erri azpiratutako baten *errege-makill* lagatakoaren eran.

Aur jainkotiyak, arin jasotzen du lurretik, eta dardarâa latzarekin, bere eskuiyan aztintzen du.

Aurra, gero, zutik jaikitzen da illunpean, sutara joateko egun berriyaren zai dagoen martitzaren antzean.

Zalantzan dago, odeiyetan chimistatzen diran argitasúnak, egun-sentiyaren butargiyak ote diran, edo ekaitzaren berri-emalléak.

Jazartu nai du, baña ¡ez illunpean!; bere etsaiya eguzkiyákin edo chimistákin, ikusi nai du.

Bere begiyetako nini urdiñak ikaraz daude chimist-artean, eta bere ille urrezkóetan, aize biguna sututzen da.

Bere ezpáñak—elurrétan erretzen diran lore gorriyak—ikaraz prestatzen dira gudu-irrintza egiteko.

Bere boza, ujolarena dirudiyenak, egiten du ¡ju! izugarri bat, bear bada kondaira, odolezko egintza umantátuz beteko duena.

Aditzen dio Zeruak, urrikitzen da, eta esaten dio, turmoiyaren orroa bildurgarriya gau beltzean entzun ondoren:

—Zér da zuk nai dezuna, aur jainkotiya? ¿Eztitzun eman soñeko dizdizariya burniyak, egóak Jupiter-ek, itzera ujolak, lantza aritzak, eta kolera itsasoak?—

Eta aurрак esaten du:

—¡Oraindik geyago nai det! ¡Odeiyetako chimístak, egun-sentiko errañúak, nere etsayagandik mendekiotu nadin, berari emanik zemaiyaren ondoren sariya, eta gerraren ondoren lokabea.—

Mendekio noblea-erantzuten du Zeruak—¡Aur jainkotiya! Ori bada zuk opa dezuna, egingo-da.

NICANOR ZURICALDAY-K
gaztelaniaz itzkribatua.

KARMELO ECHEGARAY-KOAK
Euskerara itzulia.

CARTA LINGÜÍSTICA.

Sr. Director de la EUSKAL-ERRIA.

Eibar 24 Junio 84.

Muy Sr. mio y amigo de toda mi consideracion: En mi último remitido publicado en el número 37 de esta Revista, he llamado la atencion de los lectores sobre el régimen singular de que se sirvió el latin para la formacion de su pretérito perfecto de indicativo y sus similares el pluscuamperfecto, futuro perfecto, etc., empleando al efecto las locuciones (*e*-*u*-*i*, (*e*-*u*-*is*, (soy habido, eres habido) (*e*-*u*-*eram*, (*e*-*u*-*eras* (era habido, eras habido) (*e*-*u*-*ero*, (seré habido), frases todas en las cuales vemos que el participio diptongo *eu* elidido en la forma *u* hace las veces de verlo conjugado para ser regido de las inflexiones del auxiliar pasivo.

Ahora bien; este régimen constituye en el bascuence solecismos intolerables de los cuales nos vamos á ocupar en atencion á que su introduccion en la lengua viene á marcar las diferencias que más tarde han de separar las respectivas gramáticas, la euskara y la latina, tan apartadas desde el punto en que se las conoce, que ningun filólogo ha podido hallarlas un solo punto de enlace á pesar de su estrecho parentesco, su mútua dependencia, y su filiacion respectiva.

Tratemos, pues, de investigar las causas que motivaron su presencia en la lengua apoyándonos al efecto en aquellos hechos que nos son mejor conocidos.